

Lørdagsbadet i 1950-årene

Illustrasjonsbilde fra Internett

Pensjonisten har akkurat vært på handelstur med sin fru. Femukerskupongen i Lotto er betalt og håpet om storpremie er som alltid levende. Vi har ikke vært tilgodesett med premier på lenge, så det er vel vår tur i kveld.

Fra gammelt av er lørdagen kroppsvaskedagen. Det er jo ikke tilfelle lenger nå som vi har både varmt og kaldt vann i springen og dessuten kan velge mellom badekar og dusj i alle variasjoner. De aller fleste flir kroppen sin hver eneste dag og slitasjen på huden er stor. Kan ikke huske at folk var særlig plaget med eksem og tørr hud i mine unge år. Man skulle tro at hudplager skulle florere blant oss som vokste opp i 1950 – årene siden vi i ukedagene ikke vasket annet enn hender og ansikt, gjerne under kaldvannsspringen og som oftest med sunlightsåpe. De kremene vi kjente til var spenefett og vaselin og de ble heller ikke brukt i utreningsmål.

Lørdag ettermiddag var kroppsvaskedag og da skulle man også skifte klær fra innerst til ytterst. I den tiden brukte vi hvitt makkoundertøy med heldekkende underbukse og langarmet undertrøye. Hvite underklær som har vært på kroppen en hel uke, har en tendens til å bli merket av bruk. Det var ikke fritt for at det var kraftig gulfarge foran og bremsespor bak, men det var likt for alle og ingen reagerte på det. På kjøkkengulvet sto sinkstampen klar med kroppstemperert vann. Her skulle skitne barnekropper vaskes og skrubbes. Den yngste først og så nestemann i samme vannet. Den eldste av småsøsknene fikk ikke helt rent vann å bade i. Søskenflokken var som regel stor og av blyghetshensyn badet de eldste søsknene senere på ettermiddagen og da måtte guttene gå ut mens jentene badet. De voksne badet helt til slutt, mens barna sysselsatte seg med andre ting, helst skulle de være ute av syn og sinn, gjerne ute. Nakenhet var tabubelagt og kjønnsliv var noe man ikke snakket om. Etter badet var det å kle seg i finklær med penbukse og hvitskjorte og slips. Det var heller ikke lite brylkrem som gikk med til å få ordentlig sving på hårsveien. Glatt sleik med bølge framme i panna var på mote blant gutta, mens jentene skulle ha tupert hår med skikkelig høyde. Det gikk rykter om at noen brukte brødsalk under manken for å få nok høyde på håret.

Jeg har beskrevet en vanlig badelørdag på landsbygda. Hjemme hos oss hadde vi dusj i kjelleren. Faren min var vaktmester på internatskolen på Langstrand. Han hadde via jordkabel ordnet det slik at alle husstander i Indrebygda, der vi bodde, hadde et lyspunkt og en stikk-kontakt på kjøkkenet. Hjemme hos oss hadde vi flere lyspunkter og stikk-kontakter både på kjøkkenet, i stua og i kjelleren. Internatskolen på Langstrand ble tatt i bruk i da jeg fylte 4 år, høsten 1954. Da ble sinkstampen byttet ut med dusj hjemme hos oss. Så jeg kan ikke huske å ha badet i sinkstamp, men har helt sikkert gjort det. Det hendte at vi fikk besøk av kjentfolk som stilte med skifteklær og handduk. Men disse besøkene måtte være avtalt på forhand da varmtvannsbeholderen var liten og kapasiteten på varmt vann var i skraleste laget. Siden vi var sju søsken, i tillegg til mamma og pappa, måtte gjestedusjingen skje på hverdager eller på søndag.

I likhet med alle andre ukedager, bortsett fra søndag, var lørdag en vanlig dag. De voksne skjøttet sitt arbeid mens vi barna måtte gå på skole. Alle skoledager var på seks timer, men det var jo det vi var vant med, så det var ingen som reagerte på det. Fra klokken fem om ettermiddagen var det helg og da skulle tankene gjerne dreie seg om oppbyggelige ting. Selv om de voksne ikke var spesielt religiøse, var det strenge regler som gjaldt. Ingen forlystelser var

lov. Kortspill og alt av håndarbeid var bannlyst. Skulle man ha adspredelse var Ludo et alternativ. Vi barna så fram til lørdagsbarnetimen på radio. Den begynte kl. 18.00 og Alf Prøysen var en populær kar på den tiden. Det hette «lørdagsbarnetimen», men varigheta var bare en halv time. De voksne bevilget seg ofte en lørdagsdram. Noen greide ikke å stoppe med bare èn, så det var nok noen som var plaget med «skallebank» på søndagsmorgen.